

Ευχαριστούμε πολύ την φίλη μας Τζένη Ζουπίδου για παρουσίαση των λημμάτων «**ΧΑΡΑΜΙ**» και «**ΧΑΛΛΑΛΙ**» που έκανε στις 30/5/2019.

Χαράμ (حرام και حلال) είναι το απαγορευμένο, αυτό που επιφέρει την αμαρτία. Εμείς την πήραμε από τα τούρκικα, αλλά έχει αραβική ρίζα.

Έχουμε την τριγράμματη αραβική ρίζα χ-ρ-μ, (που έδωσε τρεις λέξεις στη γλώσσα μας) και το αραβικό ρήμα harama, που σημαίνει «αυτός απαγόρευσε», απ' όπου η αραβική λέξη harim, «ιερό, απαγορευμένο». Χρησιμοποιείται για πράγματα απαγορευμένα αλλά και που αφιερώνονται στον Θεό. Είναι δηλαδή: το άβατο, το απαγορευμένο και μ' αυτή την έννοια προέκυψε η μία από τις τρεις λέξεις, το **χαρέμι**, που είναι ένα μέρος άβατο για όλους εκτός από τον αφέντη του σπιτιού.

Στα τούρκικα, haram είναι επίσης το απαγορευμένο από τη θρησκεία, το παράνομο, το αθέμιτο, το κακό. Haram-ı είναι ο ληστής, που πέρασε στα ελληνικά ως χαραμής, και έγινε και επώνυμο. Χαράμ ολσούν είναι κατάρα, που έχει περάσει και στα ελληνικά: «χαράμι να σου γίνει», δηλαδή να μην το χαρείς, στο λαιμό να σου κάτσει.

Το **χαράμι**, σε μας έχει θέση επιρρήματος και σημαίνει «μάταια». Από το χαράμι βγαίνει και ο χαραμοφάης αυτός που συντηρείται από άλλους, που ζει σε βάρος άλλων ή που αμείβεται χωρίς να παράγει έργο (ορισμός ξεσηκωμένος από το λεξικό Μπαμπινιώτη). Ο σεβαστός Αδαμάντιος Κοραής, προτιμούσε το «χαραμοφάγος» *«Τοιούτοι χαραμοφάγοι είναι οι τύραννοι, οι δεσπότες, οι ολιγαρχικοί, εις ένα λόγον όλοι οι από κόπους εργαζομένων τρεφόμενοι αργοί.»*

Και ποιος αλήθεια δεν έχει ακούσει «Το Χαράμι» του Σουγιούλ, σε στίχους Τραϊφόρου, που

πρωτοτραγουδήθηκε από τη αξέχαστη φωνή της Σοφίας Βέμπο και στη συνέχεια από την Βίκυς Μοσχολιού στον δίσκο «ΤΟ ΤΡΑΜ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ», 1980;

Χαράμι να σου γίνουν τα ξενύχτια μου

κι όλα τα δάκρυα μου που έχυσα ποτάμι

κι οι τόσες πίκρες που για χάρη σου ετράβηξα

χαράμι να σου γίνουνε χαράμι.....

Από την ίδια ρίζα, χ-ρ-μ, έχουμε κι άλλη μία λέξη που έχει περάσει στη γλώσσα μας. Μπορείτε να μαντέψετε;

Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο ενσωματώθηκε στη νεοελληνική και η αντίθετη έννοια, το **χαλάλι**. Το **χαλάλι** είναι κι αυτό τουρκοαραβικό δάνειο και δεν έχει σχέση με το «χαλάω».

Χαλάλ (حلال) είναι το αποδεκτό σύμφωνα με τον θρησκευτικό νόμο του Ισλάμ. Στα "δικά μας" πέρασε ως κάτι που αξίζει να δώσεις χωρίς τύψεις (κρατήσαμε δηλαδή την ηθική έννοια του θρησκευτικού όρου): "**Χαλάλι** τον κόπο μου". Όταν λέμε «**χαλάλι** οι κόποι που έκανα» το λέμε με ικανοποίηση, ότι έπιασαν τόπο ή ότι συγχωρούμε τον άλλον: δεν πειράζει αυτό που έκανες, **χαλάλι** σου.

Με θρησκευτικούς όρους στα τούρκικα, το χαράμι και το **χαλάλι** είναι τα δικά μας νηστίστιμο και αρτύσιμο. Από εκεί και το φαγητό

Χαλάλ

, σε ότι αφορά τα κρέατα, φαγητό δηλαδή που έχει ευλογήσει ο μουφτής και τρόπον τινά «εξαγνίσει» πριν την κατανάλωση.

Οι μουσουλμάνοι απαγορεύεται διά ροπάλου να καταναλώσουν κρέας που δεν έχει πιστοποίηση «χαλάλ» , ότι δηλαδή δεν έχει παραχθεί και προετοιμαστεί με βάση τις παραδόσεις και τους κανόνες του Ισλάμ. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για κρέατα, που έχουν θανατωθεί σύμφωνα με ένα πολύ συγκεκριμένο τελετουργικό. Αρχικά, πριν από το σφάξιμο, το ζώο έχει τραφεί μόνο με φυτική τροφή που δεν περιέχει ζωικά υποπροϊόντα. Ο μουσουλμάνος σφαγέας -μόνο μουσουλμάνος επιτρέπεται να σφάξει το ζώο- κατά τη σφαγή με συγκεκριμένο τρόπο, διαβάζει αποσπάσματα από το Κοράνι ενώ κατά τη διάρκεια της σφαγής του ζώου προφέρει συνεχώς το όνομα του Αλλάχ.

Η άχρηστη πληροφορία της ημέρας: Η άχρηστη Η Τα κοτόπουλα “Πίνδος” έχουν την πιστοποίηση “χαλάλ” από τον μουφτή Ξάνθης για την τήρηση της διαδικασίας που προβλέπεται από τη Μουσουλμανική Θρησκεία».

Παρόμοιας διαδικασίας είναι και το φαγητό **Κοσέρ** (σύνολο των [εβραϊκών](#) θρησκευτικών κανόνων σχετικά με την διατροφή). Ανάμεσα σε αυτούς συγκαταλέγεται η απαγόρευση βρώσης συγκεκριμένων ειδών τροφής (

[χοιρινό κρέας](#)

, οστρακοειδή, οστρακόδερμα και τα περισσότερα είδη εντόμων). Για όλα τα υπόλοιπα κρέατα, επιβάλλεται σφαγή με συγκεκριμένο τρόπο, από ειδικά εκπαιδευμένο άτομο (shochet).

Κι άλλη άχρηστη πληροφορία: μόνο ένα ξενοδοχείο, το "Astoria" στη Θεσσαλονίκη, διαθέτει πιστοποιημένη κόσερ κουζίνα.

Είχα πει πιο πάνω ότι η τριγράμματη ρίζα χ-ρ-μ έχει δώσει τρεις λέξεις στη γλώσσα μας.;

Ποια είναι όμως η τρίτη λέξη;

Δεν είναι η χαραμάδα. Η χαραμάδα είναι ντόπια, από το ρ. χαράσσω. Από κει και το χάραμα, η αυγή. Δεν είναι ούτε το χάρμα, που κι αυτό είναι ντόπιο, από το «χαίρω. Η τρίτη λέξη πλάι στο χαρέμι και στο χαράμι, είναι το **χράμι**. Μπορεί για εμάς να είναι ταπεινό, αλλά ο τουρκοαραβικός πρόγονός του, το ihram, έχει για τους μωαμεθανούς ιερή σημασία: είναι το ένδυμα των προσκυνητών που πηγαίνουν στη Μέκκα. Φτηνό άσπρο λινό ύφασμα, αλλά ιερό.

Τροφή για σκέψη: Μπόκο Χαράμ, η αλλόκοτη φονταμενταλιστική σουνιτική σχέση που θέλει να επιβάλει τη σαρία στη Νιγηρία.

Από το λεξικό του Τριανταφυλλίδη δανείστηκα τα λήμματα:

χαλάλι [χαλάλι] (ως επίρρ.) : για κτ. που, αν και μου κοστίζει, το διαθέτω όμως με ευχαρίστηση. ANΤ χαράμι: ~ *τόσοι κόποι, αφού πέτυχα αυτό που ήθελα. Ό,τι και να κάνεις γι' αυτό το παιδί,*
~
του,
το αξίζει. Ωραίο σπίτι,
~
τα λεφτά που ξόδεψες!

[τουρκ. (διαλεκτ.) halal (< helâl από τα αραβ.) -ι]

χαλαλίζω [χαλαρίζω] **-ομαι** P2.1 : διαθέτω, ξοδεύω κτ. με ευχαρίστηση, γιατί αξίζει: *Θα τις χαλαλίσω τις πενήντα χιλιάδες γι' αυτά τα παπούτσια. Δε*
~
τα λεφτά μου για άχρηστα ψώνια.

[χαλάλ(ι) -ίζω]

χαράμι [charámi] (ως επίρρ.) : για κτ. που γίνεται ή που ξοδεύεται ανώφελα, χωρίς να το αξίζει ή χωρίς να υπάρχει κάποιο κέρδος. ANT χαλάλι: ~ δούλ
εφα τόσα χρόνια, τίποτα δεν κατάφερα.

~

τρώει το ψωμί,
για κτ. που δε δουλεύει και τον τρέφουν άλλοι.
Δε μου το πέτυχε ο ράφτης το κουστούμι,

~

πήγε το ύφασμα.
|| (κατάρα) ~
να του γίνει (κτ.),
να μην το χαρεί, να μην το απολαύσει: ~
να σου γίνουν όλα σου τα πλούτη.

[τουρκ. haram `κτ. απαγορευμένο από τη θρησκεία, άνομο' (από τα αραβ.) -ι με βάση τη φρ.
haram
olsun
`να μην το χαρείς']

χαραμίζω [charamízo] **-ομαι** P2.1 : διαθέτω ή ξοδεύω κτ. άδικα, χωρίς να έχω το αποτέλεσμα που περιμένα: *Τα χαράμισε τα λεφτά του*

αγοράζοντας αυτό το παλιόσπιτο.

X

αραμίστηκε τόσο ακριβό ύφασμα,
δεν πέτυχε στο ράψιμο.

X

αράμισε για χάρη του τα νιάτα της.

|| (παθ., για πρόσ.) δεν έχω τη δυνατότητα να αξιοποιήσω τα προσόντα, τις ικανότητές μου:
Άνθρωπος με τέτοια μόρφωση / εξυπνάδα χαραμίζεται σε μια ασήμαντη θέση.

X

αραμίστηκε η κοπέλα / ο νέος μ' αυτόν / μ' αυτήν που πήρε,
για αταίριαστο γάμο.

[χαράμ(ι) -ίζω]

χαράμισμα το [charámisma] O49 : η ενέργεια του χαραμίζω: *Το ~ των χρημάτων / της ζωής / των ικανοτήτων του.*

[χαραμισ- (χαραμίζω) -μα]

Έμπνευση και πληροφορίες από τον Νίκο Σαραντάκο, <https://sarantakos.wordpress.com/> που έχει γράψει το βιβλίο «ΛΕΞΕΙΣ ΠΟΥ ΧΑΝΟΝΤΑΙ» ένα ιδιαίτερο βιβλίο στο εξώ φυλλο του οποίου, παίζει με τα γράμματα του scrabble με φόντο το ταμπλό.